

חוזר המפמ"ר להוראת העברית כשפה שנייה במגזר

הדרוזי בחטיבות הביניים

לשנה"ל תשפ"ד

שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפה העברית

בכיתות ז - ט

חולר זה פורס בפניכם את המיומנויות הנדרשות להוראה וללמידה של העברית על
צנפיה השונים, כך שהוא יהווה עבורכם מצפן בתכנון תוכניות העבודה הבית ספריות
לכל דרך למידה והוראה שהנסיבות יכתיבו לנו.
למידה והוראה של העברית באימות עדכניות בהוראה פנים אל פנים ו/או הוראה
מקוונת בימי שטרה או בימי חירום דורשות פיתוח מקצועי.
פיתוח מקצועי של מורי העברית כולל (היסודי והעל יסודי) במלצר הדרוזי הכולל
מערך השתלמויות בפסגות במחולות השונים, השתלמויות מקוונות, לימודי הסמכה
ולימודים לתואר שני צמדו בראש סדר העדיפויות שלי בשנים האחרונות. כל אלו הם
להערכתנו, צמוד התווך לקידום ההוראה והלמידה, למינוף ההישגים של התלמידים
שלונו והעיקר להוראה מיטבית אשר תצמיח את התלמיד במערכת החינוך הדרוזית
לפועל המקיא בשפה העברית ומסוגל להשתמש בה במיטתון לכל מטרה בחייו
העצמאיים בצוללם שמחולף לבית הספר.
אני מודה לכל אחת ואחד מכם על שיתוף הפעולה המלא.
וכמילות השיר: "לא קלה היא לא קלה דרכנו, עוד הדרכ רבה, המסע עדיין לא
תם..." (יצנקליה רוטבליט), אק אני משוכנע שיחד נצלה ונצליח.
בהרכת בריאות טובה לכם ולבני ביתכם,

איאד מוהנא
מפמ"ר עברית בחינוך הדרוזי והצ'רקסי

תוכן הנושאים בחוזר

הוראת העברית בחטיבות הביניים	
4	המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות הביניים
7-5	תוכנית הלימודים החדשה – CEFR הבעה בעליפה: עברית דבורה
9-8	קריאה בקול
9	האזנה והבנת הנשמע
11-10	הבנת הנקרא
13-12	הבעה בכתב
16-14	ידע לשוני
19-17	הודעות משולחן המפמ"ר • נושא שנתי מרכזי • המלצות לפעולות כיתתיות • מסמך ארגון הלמידה • השתלמויות • תיק תוכנית הלימודים • תוכנית השש-בש • תוכנית הגפ"ן • משימות הערכה • לימודי מדעים בעברית • חץ לעתיד
19	קישורים חשובים למורה
20-22	נספחים

העתיקים

ד"ר טלי יניב, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
 ד"ר ציונה לוי, מנהלת אגף א שפות, המזכירות הפדגוגית
 גבי איה חיראדין, מנהלת אגף חינוך דרוזי וצ'רקסי, המזכירות הפדגוגית
 גבי אימאן ח'ליפה, ממונה על חטיבות הביניים, המנהל הפדגוגי
 ד"ר נורית גנץ, ממונה על הפיתוח המקצועי של העברית כשפה שנייה בחינוך הדרוזי
 מר עמאד פארס, מפקח מחוז צפון במגזר הדרוזי
 מפקחים כוללים במגזר הדרוזי במחוזות צפון וחיפה

המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות הביניים

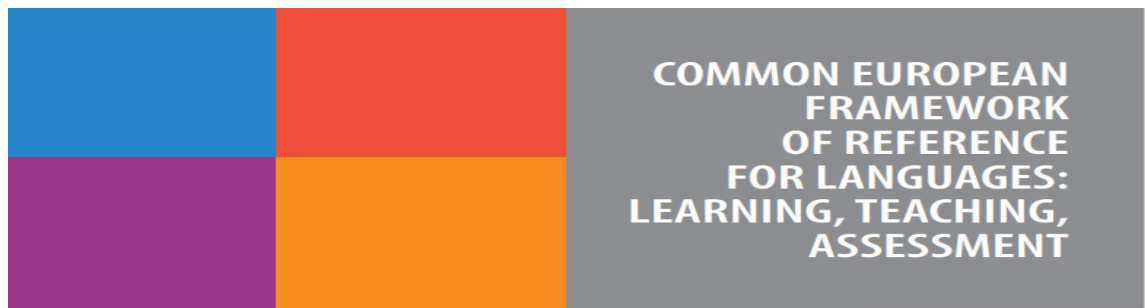
- טיפוח הכשירות האוריינית הכתובה והדבורה בשפה העברית על פי [תוכנית הלימודים בשפה העברית לחינוך הדרוני](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך
- רכישת מיומנויות תקשורתיות בשפה העברית בכל ארבע אופנויות השפה: האזנה ודיבור, קריאה וכתיבה
- פיתוח יכולת הבעה בעלפה בנסיבות תקשורתיות וחברתיות שונות, בהקשרים שונים ולנמענים שונים
- הרחבת אוצר מילים בעברית מתחומי דעת שונים
- פיתוח עצמאות, והנעה (מוטיבציה) ללמוד ולשכלל את היכולות הלשוניות של התלמידים בשפה העברית
- גיוון בדרכי ההוראה לרבות שילוב כלים דיגיטליים
- הטמעת דרכי ההערכה מגוונות – הערכה מסכמת ושילוב התלקיט בתהליך ההוראה-למידה
- שילוב למידה פעילה וחוייתית, המבוססת על חומרי הוראה אותנטיים בעברית
- שיפור עמדת התלמידים כלפי השפה העברית

הנושאים ותכני הלימוד בחטיבת הביניים

נושאי הלימוד הם ספירליים. אפשר לעסוק בהם בנקודות זמן שונות, ברמות העמקה שונות ומהיבטים שונים. לדוגמה, בכל שיעור עברית יש לשלב דיבור מתוכנן, קריאה וכתיבה. הנושאים הלשוניים יילמדו כחלק מהעיסוק בנושאים השונים בתוך הקשר ולא כחטיבה עצמאית ומנותקת. לכן חשוב שתיבנה תוכנית שנתית הכוללת הקנייה לצד חזרה ותרגול ומקדמת את קידום המיומנויות באופן ספירלי. תוכנית המשלבת הערכה מעצבת הנותנת מענה לשונות ברמות הידע של התלמידים ומקדמת יכולות תקשורתיות לצד פיתוח הבנה מעמיקה של טקסטים כתובים ושל שיח דבור בשפה העברית. חומרי הוראה מצויים בפורטל הפדגוגי למורים לעברית בחטיבת הביניים.

תוכנית הלימודים החדשה - CEFR

הבעה בעל-פה – עברית דבורה

מסגרת התייחסות אירופית משותפת שפות: למידה, הוראה, הערכה" ראה אור לראשונה בשנת 2001 והוא עוסק בהוראה ובלמידה של שפות זרות. ידוע בעולם בכינויו ה-CEFR.

מסגרת זו הותאמה על ידי ועדת מומחים להוראת עברית דבורה לדוברי ערבית במסמך **שיש בו התאמה לתוכנית הלימודים עברית בחינוך הדרוזי**.

המסמך מציג באופן הדרגתי את רכישת המיומנויות והאסטרטגיות הלשוניות-תקשורתיות בשפה העברית הדבורה החל משלב ההפקה הראשונית שבה הלומדים משתמשים במבעים מוכרים ובתבניות לשון קבועות ועד להפקה עצמאית שבה הלומדים מסוגלים להשתמש בשפה העברית הדבורה באופן עצמאי ובלתי מתוכנן מתוך מודעות לבחירות הלשוניות שהשפה מאפשרת למשתמשים בה, בחירות הנגזרות מהעדפות חברתיות ותרבותיות. **פרטים והדרכה להטעמת עקרונות שבמסמך חשוב זה יימסרו בהמשך**.
ראו [כאן](#) את המסמך המותאם להוראת עברית דבורה לדוברי ערבית למגזר הדרוזי והצ'רקסי.

תחום ההבעה בעל-פה הוא חלק מתוכנית הלימודים של מקצוע העברית למגזר הדרוזי בחטיבות הביניים ויש ללמדו באופן שיטתי מסך שעות ההוראה בהיקף של 2 ש"ש בכיתות ז-ט. מטרתו הפדגוגית היא לפתח כישורי תקשורת ולהביא את התלמידים הדרוזים שעברית אינה שפת אימם אך חיים במדינה דוברת עברית לכדי שימוש מושכל בעל-פה ויכולת להשתתף באופן פעיל בדיבור רהוט וברור במגוון רחב של סוגי לשון, למטרות שונות ובהקשרים חברתיים מגוונים. ידוע כי עמידה ודיבור בפני קהל תלויים במידה רבה בממד אישיותי של ביטחון עצמי ובחוסן נפשי בהתמודדות עם ביקורת-דיבור בפני קהל בשפה שנייה קשה שבעתיים עם זה אפשר לפתח ולשפר אותו.

הוראת ההבעה בעל־פה תתמקד בארבע סוגות מרכזיות:

דיווח – העברת מידע עובדתי לקהל המאזינים אודות אירועים, ספרי קריאה, סרט וכדומה

- **ריאיון** – שיחה של שאלות ותשובות; נושאים ורעיונות יימסרו למורים.
- **דיון** – פתרון בעיות או דילמות באמצעות עבודה בקבוצות, משחק תפקידים וכדומה; עקרונות הדיון לעומת הוויכוח, השתלבות בשיח, חינוך לפלורליזם מחשבתי

- **הרצאת דברים (פרזנטציה)** בנושאים מתחומים שונים בעלי ערך תרבותי או אישי, כגון סיפורים אישיים מהכפר, מהמשפחה והבית, שיתוף בחוויות ייחודיות וכן אקטואליה ומעורבות חברתית

במהלך שיעורי העברית חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור לשם פיתוח היכולת התקשורתית ופיתוח מודעות לכללי הדיבור תוך הכרת הקודים החברתיים-התרבותיים ונורמות ההתנהגות הנהוגות בדיבור. התקשורת הבין־אישית במגוון רחב של נושאים תעמוד במרכז הפעילות בנושא העברית המדוברת בחטיבות הביניים. שיחה עשויה לכלול תת־סוגות וסיטואציות לדיבור כגון: היכרות, שיתוף בחוויות בנושאים שונים כגון משפחה, מזג האוויר, חגים, בקשות, התנצלויות, שיח בנושאים חברתיים ועוד מסגרת ההערכה של נושא זה על ידי המורה לעברית תכלול רכיבי הערכה מגוונים לכל אורך התהליך עד לתוצר הסופי. כל התהליך יתועד בתלקיט שיכלול עדות לתהליכי ההוראה והבקרה: מחווניים ומשובים¹.

פריסת התכנים להבעה בעל־פה

כיתה ז	כיתה ח	כיתה ט
◦ דיווח	◦ דיון בסוגיות חברתיות	◦ דיון בסוגיות ערכיות
◦ פרזנטציה: סיפור אישי, חוויות	◦ ריאיון	◦ פרזנטציה: הצגת עמדה מנומקת ומשכנעת (טקסט טיעון)
	◦ פרזנטציה (טקסט מידע)	

¹ מחווניים להערכת תוצרי ההבעה בעל־פה: הפרזנטציות, הדיונים, הראיונות ועוד יעמדו לרשות המורים בפורטל הפדגוגי.

עברית דבורה - מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה:

- הוראת ההבעה בעלפה תכלול גם מיומנויות של קריאה והבעה בכתב לשם בניית תוצר סופי שיוצג בפני הקהל או בניית הריאיון וכדומה.
- דרכי הערכה הכוללים משוב אישי רפלקטיבי, משוב עמיתים, משוב מורה ודומיהם יימסרו למורים בהשתלמויות ובהדרכות וכן יפורסמו בפורטל הפדגוגי.
- עדויות לתהליך ההוראה, לדרכי הבקרה של המורה ועדויות לקידומו של התלמיד כמו גם התוצר הסופי (הפרזנטציה, הריאיון, הדיווח וכדומה), משובי העמיתים, משוב המורה ועוד כל אלו יתועדו בתיק עבודות נפרד.

סמנטיקה ואוצר מילים

השימוש במילון עברי-ערבי יהיה חלק מכל שיעור בעברית בחטיבת הביניים. התלמידים ילמדו להשתמש במילון לצרכים שונים בקריאה ובכתיבה.

לצורך כך יש לעסוק לאורך כל שכבות הגיל בפיתוח המיומנויות הקשורות למילון:

- סדר הערכים במילון עברי-ערבי
- דרכי החיפוש במילון (שם עצם, שם תואר וצירופים)
- התאמת ההגדרה והמשמעות המילונית להקשר
- מבנה ההגדרה: ההבחנה בין הפירוש לבין הדוגמה והמובאה
- זיהוי פרטים דקדוקיים באמצעות המילון: מין דקדוקי, חלקי דיבור, נטייה ושורש, משפחות מילים, ביטויים וניבים
- התלמיד יזהה את יחסי המשמעות הקיימים בין מילים: נרדפות, ניגודיות והכללה

קריאה בקול

בשל החשיבות שבחיזוק הקריאה בעברית בקרב התלמידים ומפאת הקושי בהתמקדות במיומנות זו בצורה אישית במסגרת הכיתה, יצרנו שיתוף פעולה עם חברת **מייקרוסופט** הישראלית. בימים אלו אנו עמלים על פיתוח כלי טכנולוגי למעקב אחר התקדמות הקריאה בעברית(כולל שטף ודיוק) המותאם לצרכים של התלמידים שלנו. קריאה שוטפת ומדויקת בעברית עוזרת לבנות ביטחון עצמי אצל הלומד ולפתח מיומנויות אורייניות נלוות. הכלי יסייע בעיצוב חווית קריאה מותאמת אישית ובבדיקה פרטנית של התקדמות הלומד.

פרטים והדרכה להטעמת כלי חשוב זה ימסרו בהמשך.

הקריאה בקול היא חלק מתוכנית הלימודים של המקצוע בחטיבות הביניים. התחום מפתח את מיומנות ההאזנה והדיבור ויש ללמדו באופן שיטתי בהיקף של כ-15% מסך שעות ההוראה בכיתות ז-ט. בנוסף לשיעורים ייעודיים לקריאה רהוטה ושוטפת תשולב מיומנות הקריאה בכל אחד משיעורי העברית בחטיבות הביניים. יש בכוחה של מיומנות הקריאה בקול לתרום להרחבת אוצר המילים של התלמיד בעברית והעשרת השפה מבחינה סגנונית. על התלמיד להכיר את הצלילים השונים של סימני הניקוד המשמעותיים להגייה נכונה.

הוראת הקריאה בקול בחטיבות הביניים תתמקד ב**טקסטים מנוקדים**, שיילקחו מארבעה עולמות שיח:

- התקשורת הבינאישית: דיאלוגים, ראיונות
- תקשורת המונים: פרסומות, מכתבים למערכת, חדשות
- השיח העיוני: קטעים מספרי הלימוד, ערכים מאנציקלופדיה, מקורות מידע מהמרשתת
- הספרות: טקסטים מן התנ"ך, שירה, סיפורת: סיפורי ילדים, סיפורי עם ואגדות

פריסת התכנים לקריאה בקול²

כיתה ז	כיתה ח	כיתה ט
◦ דיאלוגים	◦ קטעים מספרי הלימוד	◦ חדשות
◦ ראיונות	◦ מקורות מידע מהמרשתת	◦ טקסטים מן התנ"ך
◦ פרסומות	◦ שירה	◦ ערכים מאנציקלופדיה
◦ שירה	◦ סיפורי עם ואגדות	◦ שירה עברית
◦ סיפורי ילדים		◦ סיפורים עבריים

² סימני הניקוד לקריאה בקול – ראו ב'נספחים'.
מאגר טקסטים יעמוד לרשות המורים בפורטל הפדגוגי.

קריאה בקול - מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה

- שטף הקריאה, הדיוק וההגייה חשובים להבנת הנשמע להלן נקודות לתשומת לב להוראה ולהערכה:
- חשוב להיות מודעים לתפקידה של האינטונציה ולהשתמש בה באופן משמעותי.
- חשוב לעשות שימוש מיטבי בסימני הפיסוק, במיוחד בפסיקים, אשר נותנים את ההכוונה למקום הנכון ליצירת הפסקות בזמן קריאה.
- כדאי לסמן בטקסט מקומות בעייתיים, לדוגמה: מילים ארוכות במיוחד שקשה לבטא, צמדי מילים שהשנייה מתחילה באותה האות שבה מסתיימת הראשונה, דבר שעלול לגרום לחיבור בין המילים באופן שיפגע בהבנתן, וכד'.
- מומלץ "לקרוא קדימה" בזמן ההקראה, כלומר לתת לעיניים לרוץ קדימה לפני שהפה מבצע את הקריאה, וזאת כדי להתכונן למשפט הבא.
- כדאי לשים לב במיוחד לסופי משפטים. יש נטייה להחליש עוצמה בסופי משפטים.

האזנה והבנת הנשמע

- הבנת הנשמע וההאזנה הם חלק מתוכנית הלימודים בעברית לחטיבת הביניים. בכל שכבות הגיל כיתות ז – ט מיומנויות ההאזנה והבנת הנשמע ישולבו כחלק מנושא הקריאה בקול תוך עיסוק בטקסטים מעולמות השיח השונים וכן תוכניות אירוח, משדרי אקטואליה וכל החומרים הרלוונטיים המצויים בתקשורת, בערוצי הטלוויזיה החינוכית בעברית ודומיהם.
- להאזנה ולהבנת הנשמע היבטים שונים: הקשבה, קליטה, ייחוס משמעות, תגובה וזכירת מסרים דבורים. בתהליך הלימודי של שפה שנייה יש להאזנה תפקיד ייחודי בעיקר בהבנת המסרים בשיח הדבור בעברית. מיומנויות אלו הם חלק מתרבות הדיבור בכל שפה והם הבסיס לפיתוח ההבעה בעל־פה.
- מטרת העל היא לפתח אצל המאזין את היכולת לפענח את המסרים העולים מהאזנה לטקסטים מעולמות השיח השונים ומהאזנה לדיבור שוטף של שיח דבור, פרסומות ושידורים באמצעי התקשורת. חשוב לתרגל פענוח תכנים בהאזנה לקטעי אודיו, קטעי קריאה, צפייה בתשדירים וכדומה. אורך הקטעים ורמתם יותאמו לרמת התלמידים ולתחומי העניין שלהם.

מיומנויות וכישורי חשיבה

- התלמיד יזהה את נושא הטקסט המושמע.
- התלמיד ידע לנסח את הרעיון המרכזי / המסר של הטקסט המושמע בכתב ו/או בעל־פה.
- התלמיד יאתר מידע מתוך הטקסט המושמע בהתאם לשאלות הניתנות בשלב ההאזנה.
- התלמיד יעריך את הנאמר; ינקוט עמדה; יגיב לנאמר באופן ממוקד וענייני.

הבנת הנקרא

אוריינות קריאה היא יכולתו של הפרט להבין טקסטים, להשתמש בהם, להעריך ולבקר את הכתוב בהם ולעסוק בהם כדי להשיג את מטרותיו, לפתח את הידע ואת הפוטנציאל שלו ולהיות חלק מחברה. (פיזה, 2018) הגדרה זו תואמת לראייה הכוללת של הבנת הנקרא בקרב התלמידים הדרוזים דוברי הערבית בהתייחס לטקסטים כתובים בעברית, לפיכך משימות ומטלות שיינתנו לתלמידים צריך שיהיו בבסיס ההוראה וההערכה של עברית שפה שנייה ויותאמו לממדי ההבנה המוגדרים במסגרת המושגית החדשה של פיזה 2018. תהליכי קריאה והבנה של טקסט³ יידרשו לאורך כל שנות לימוד העברית ברמות העמקה שונות המותאמות לנלמד. הדרישות בשאלות ההבנה יינתנו בהתאם לממדי ההבנה.⁴

פריסת התכנים בהבנת הנקרא (כולל סמנטיקה ואוצר מילים)

רצוי לבנות את לימודי ההבנה וההבעה של עברית כשפה שנייה במבנה ספירלי המאפיין רכישת שפה בכלל ועברית בפרט. ספירליות בלמידה פירושה הוא שבכל שלב אין זונחים את מה שנלמד בשלב הקודם אלא מתבססים עליו, מוסיפים עליו, מרחיבים אותו או מעמיקים בו. כתוצאה מכך תהיה חפיפה בין תכנים במסגרת ההוראה של הבנת הנקרא והבעה בכתב בשכבות הגיל ז-ט. ההבחנה תתבטא באורך הטקסטים לקריאה ובמורכבותם בתחום הבנת הנקרא ובמורכבות תהליכי הכתיבה והיקפיה בתחום ההבעה בכתב. הספירליות יכולה להתבטא הן בעלייה ברמת הקושי של הטקסטים הן בכמות ובאיכות של הנושאים הלימודיים שיטופלו בכל טקסט. רמת הקושי של הטקסטים מתבטאת באורכם, במורכבות הרעיונות שבהם, במורכבות המבנית, במידת ההפשטה וההכללה, באוצר המילים והביטויים ובסגנון הכתיבה. אפשר לפרוס את הטקסטים הנקראים והנכתבים מן הקל לכבד – מן הקצר לארוך, מן האישי לכללי, מן המוחשי למופשט, מן הפשוט למורכב. חשוב שהטקסטים הניתנים לתלמידים יהיו מעובדים ומותאמים לרמתם מבחינה טקסטואלית ודידקטית.

סוגי הטקסטים	נושאים ומיומנויות	הערות דידיקטיות	חומרי הוראה
כיתה ז טקסט מידע (רציף ושאינו רציף) הסוגות: ידיעה חדשותית, ערך אנציקלופדי, מכתב רשמי ומכתב אישי, הזמנה, עלון, טקסט בלתי רציף: תמונות, טבלאות, טפסים טקסטים בהיקף	- הכרה של מאפייני טקסט המידע ניסוח רעיון מרכזי / משפט מפתח -זיהוי רצף טקסטואלי: כרונולוגי, תופעה וגורמים -מיומנות ההשוואה לסוגיה: בטבלאות ובמלל רציף הכרת מילות הניגוד/ההשוואה	התלמיד ידע להבחין בין דעה לעובדה התלמיד יאתר מידע התלמיד יסיק מסקנות וידע להגיב למידע. התלמיד ידע לתמלל טקסטים בלתי רציפים ולהפוך אותם לרציפים	<u>דעות רבות על זמן משתנה</u> <u>טכנולוגיה בעבר ובהווה</u>

³ על כך רצוי לעיין [במסגרת המושגית באוריינות קריאה](#), פיזה 2018

⁴ על ממדי ההבנה – ראו ב"נספחים"

	התלמיד יכיר מונחים כגון: מוען, נמען, מסר, תבחינים להשוואה,		כולל של כ-250 מילים.	
	התלמיד יכיר את המבנה הלשוני של לשון ההוראות בעברית: שימוש בשם פועל; שימוש בפועל בהווה רבים; שימוש בצורת הציווי גוף שני	מאפייני הטקסט השימושי הרציף והבלתי רציף	טקסט שימושי (מדריך ומפעיל): הוראות הפעלה, מתכונים, תמרורים ועוד	
כיתה ח	התלמיד יבחין בין נימוק לבין דוגמה התלמיד ידע לזהות בטקסט את הטענה המרכזית – את דעתו הגלויה או הסמויה של הכותב	הכרת רכיבי דגם הטיעון הקלאסי: טענה, נימוקים, ביסוס , מסקנה/המלצה	טקסט מידע טקסט טיעון טקסטים בהיקף כולל של כ-300 מילים.	
כיתה ט	התלמיד ידע לזהות את מטרת הטקסט ואת הטענה המרכזית התלמיד ידע לזהות את רכיבי הטיעון: טענה, נימוקים, ביסוס הנימוקים, טענת נגד, הפרכה	הכרת רכיבי דגם הטיעון המורכב: טענה, נימוקים, ביסוס, טענת נגד, הפרכה, מסקנה/המלצה	טקסט טיעון טקסטים בהיקף כולל של כ-350 מילים.	

מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה

במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים בסוגות שונות, בנושאים שונים ובהיקפים שונים. יש לשלב טקסטים חזותיים, כגון: תמונות, תרשימים, גרפים, טבלאות, לרבות טקסטים זעירים, כגון דבקיות, מודעות ופרסומות.

לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, יש חשיבות רבה ברכישת שפה. על כן יש להקפיד על קריאה של לפחות טקסט אחד בשבוע (בכיתה או בבית, בעבודה משותפת או בעבודה עצמית) וכ-20 טקסטים בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

מומלץ לארגן את הטקסטים סביב נושאי תוכן. אפשר לבחור נושאים מרכזיים מן האקטואליה, מן התחום החברתי והבינאישי, מן התחום האזרחי, מן התחום הערכי-מוסרי, מעולם המדע וכיוצא באלו (דוגמאות לנושאים: הטכנולוגיה והשפעתה על הנוער, התנדבות בקהילה, דרכי התמודדות עם העוני, מאבק בגזענות ובאלימות, הלשון כמשקפת תרבות וכדומה). לנושא הנבחר רצוי להביא שני טקסטים או יותר. בכל נושא כזה כדאי לקיים פעילות של סיכום ופעילות של כתיבה בעקבות הטקסטים.

הבעה בכתב

הוראת תחום ההבעה בכתב בעברית שפה שנייה היא ספירלית. נושאים רבים חוזרים על עצמם ברמות שונות של העמקה ושל מורכבות בהתאם לשכבת הגיל ורמת הידע הלשוני לרבות אוצר המילים. על כן, חשוב שהמטלות תהיינה מדורגות ומותאמות לשכבת הגיל כמפורט בפרסית התכנים להבעה בכתב לתלמידי חטיבת הביניים. למעשה, הכתיבה צריכה לתפוס מקום **בכל שיעור עברית** בחטיבת הביניים גם אם בחזית השיעור העיסוק הוא בתחום אחר, למשל עברית מדוברת או לשון. בנוסף, **יש להקצות לפחות שעה או שתיים שבועיות לקריאה ולכתיבה בעקבותיה**. על הכתיבה להיות תהליכית ומלווה בתהליך של הערכה מעצבת וקידום הכתיבה אלו יבואו לידי ביטוי בקיוט חוזר של הכתיבה, במתן משוב מקדם כתיבה ובתהליכי בקרה של התלמיד (רפלקציה אישית) ושל המורה. כדאי להקפיד כי הכתיבה תהיה בזיקה לטקסט אחד או יותר במידת האפשר.

הבעה בכתב בחטיבת הביניים כוללת כתיבה בסוגות שונות ולמטרות שונות, הסוגות לכתיבה הם בהלימה לסוגות הנלמדות בשכבת הגיל בתחום הבנת הנקרא כמו גם ההבעה בעל־פה, לפיכך יש לשלב בין התחומים בהתאמה. למשל, קריאה וסיכום של טקסט מידע כהכנה לפרזנטציה בהבעה בעל־פה.

ב. פריסת התכנים להבעה בכתב

כיתה ז	כיתה ח	כיתה ט	
היקף הכתיבה	כ-150 מילים	כ-180 מילים	כ-200 מילים
סוג הטקסטים	- טקסט מפעיל - טקסט מידע	- טקסט מידע - טקסט טיעון	- טקסט מידע - טקסט טיעון
סוגות לכתיבה	מכתב אישי ורשמי כתיבת עלון מידע כתיבת הנחיות והוראות כתיבת דיווח המללה של טקסטים חזותיים (טבלאות, גרפים) כתיבת השוואה: השוואת נתונים מטקסט היצגי: טבלאות, גרפים וכד'	בכיתות ח-ט התלמידים יעסקו בכתיבה בדגם של טיעון ברמות העמקה שונות. כתיבת דעה מנומקת בנושאים אישיים וחברתיים הקרובים לעולמם למשל תלבושת אחידה, טיול שנתי, עונש קולקטיבי, פיקוח על השימוש במרשתת, וכדומה אל כתיבת טענה מנומקת בנושאים רחבים דילמות ערכיות וכדומה. התלמיד יכיר את רכיבי הטיעון: טענה, נימוק, טענת נגד, הפרכה/קבלה חלקית, מסקנה/המלצה וידע לבנות טקסט טיעון מנומק לצורכי שכנוע.	

כללי:

יש להקדיש זמן לכתיבה בכל אחד מהשיעורים. בחטיבות הביניים תתמקד הכתיבה בשלושה נושאים מרכזיים: א. כתיבת תשובה לשאלות ברמות הבנה שונות: איתור מידע, פרשנות והיסק, ההערכה וביקורת, ב. כתיבת חיבור קצר, ג. סיכום (כיתה ח-טקסט מידע; כיתה ט-טקסט טיעון). ראו [נספח](#)

הערכת הכתיבה והערכת הסיכום⁵

מטרת הערכת הכתיבה של התלמיד בחטיבת הביניים איננה רק לצורך מדידה ומתן ציון אלא בעיקר לצורך קידומו במיומנות קשה וחשובה זאת של כתיבה בשפה העברית שאיננה שפת האם שלו. כדי שתוצאות ההערכה יעצבו את ההוראה והלמידה תהליך ההערכה צריך להיות מבוסס על הערות שיאפשרו לתלמיד לתקן את כתיבתו ולשפרה. תהליך הכתיבה הוא מעגלי והוא כולל שלושה שלבים: 1. תכנון הכתיבה (טרום כתיבה) 2. כתיבה 3. בקרה (המורה יכתוב הערות מקדמות כתיבה) ושכתוב (כתיבה מחדש בהתאם להערות המקדמות) וחוזר חלילה עד שהתלמיד ירגיש שמיצה את יכולת הכתיבה שלו בנושא הנתון. הערכת הכתיבה תתבצע באמצעות מחוון אחיד לכל חטיבות הביניים בבתי הספר הדרוזיים מחוונים להערכת כתיבה ולהערכת סיכום יפורסמו ב[פורטל הפדגוגי עברית לדרוזים](#)

התלקיט

התלקיט הוא אוסף של חלק מעבודות התלמידים המהווה ראיות למהלכי הלמידה ולביצועיהם בהבעה בעל פה ובהבעה בכתב. התלקיט משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי להערכה מעצבת ומתמשכת של תהליך הלמידה. מוצגות בו עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא, הטיוטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו והשכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל. התלקיט יוצג למפמ"ר או למי מטעמו בהתאם לדרישה.

⁵ מחוון להערכת כתיבה עיונית – ראו ב'נספחים'

ידע לשוני בהקשר

פריסת התכנים לידע לשוני

כיתה ז		
פונולוגיה	סימני הניקוד הבחנה בין עיצור לאם קריאה	הכרת התנועות (שמות וצלילים) הבחנה בהגייה דגושה ב פ או רפה
	מבנה המילה	תחיליות וסופיות, שורש ותבנית
חלקי הדיבר	שם העצם ושם התואר	- מינו של שם העצם: זכר, נקבה - צורני ריבוי השם לזכר ולנקבה - צורות ריבוי החורגות מהמערכת, כגון: שולחן-שולחנות ביצה-ביצים - צורות הזוג, כגון: עיניים, שפתיים - מילים שכיחות בזכר או נקבה שאין להן סממן חיצוני של המין, כגון: דרך, רוח, חצר, אבן, ארץ עיר, יום - נטיית שם העצם ביחיד(ספרי) וברבים (ספריי) - יידוי השם: ה"א היידוע, כינוי שייכות, שמות פרטיים - מילות היחס+תווית היידוע: בבית לעומת מהבית
הצירופים	צירופי שם עצם ושם תואר	מאפייני צירופי שם העצם ושם התואר: התאמה במין, במספר וביידוע
	צירופי סמיכות	השינויים החלים בצירופי סמיכות: $X < X$; $X < X$; $X < X$ ידוע הסמיכות / ריבוי הסמיכות
	מילות היחס	נטיית מילות היחס השונות על דרך היחיד ועל דרך הרבים, שיבוץ מילות יחס במשפט מילות היחס המוצרכות לפועל כגון: לעזור ל-, להשתמש ב-
מערכת הצורות	הפועל	זמני הפועל, הגופים וצורני הנטייה מגזרת השלמים בלבד - ללא שמות הבניינים שם הפועל ומאפייניו (במבנים מודליים, כגון אסור, כדאי רצוי) שימוש תקין בצורות הפועל, כגון צורת העתיד בגוף ראשון
שם המספר	מספר מונה 0-100 זכר ונקבה	
תחביר	משפט פשוט פועלי	הכרת עמודי המשפט הפועלי: הנושא והנשוא; התאמה בין הפועל (הנשוא) לעושה הפעולה (הנושא)
	משלימי המשפט	משלים שם=לואי משלימי הפועל (ללא הבחנה בין מושאים ותיאורים)
	סוגי משפטים (פעולות הדיבור)	משפטי חיווי משפטי שאלה משפטי בקשה משפטי התנצלות
	סימני הפיסוק	נקודה, סימן שאלה, סימן קריאה
יחידת הוראה: אני והחברה		

כיתה ח ⁶		
פונולוגיה	שוואים דגשים	שווא נע, שווא נח דגש קל
מערכת הצורות	הפועל	- גזרת השלמים (לרבות מרובעים): שורש, צורני נטייה, זמן, גוף, הכרת שבעת הבניינים וצורני הבניין, הזמן והגוף - הכרת דרכי הנטייה (זמנים וגופים) בשבעת הבניינים - נטייה ושיבוץ של פעלים (על פי שורש או שם פועל נתונים) במשפט וביחידת שיח - שימוש תקין בצורות הפועל - משמעות הבניינים: פעיל-סביל- המרה ושיבוץ
	השם דרכי יצירת שמות בעברית	- שורש ומשקל (ללא משמעות המשקלים) – יש ללמד שמות פעולה בגזרת השלמים - בסיס + צורן סופי (הכרת משמעויות צורנים סופיים רווחים: סן סי סית סון סות סות) - הלחם בסיסים - שאי לה מלעז - נוטריקון (ראשי תיבות)
שם המספר	מספר מונה וסודר	כללי השימוש התקין בשם המספר (תאריכים, מספר סתמי)
תחביר	משפטי קיום ומשפטי שייכות	זיהוי, המרה והשלמה של משפטי קיום ומשפטי שייכות: משפטי קיום (יש/אין) בהווה, בעבר ובעתיד; משפטי שייכות יש/אין בהווה, בעבר ובעתיד; צורות השלילה של 'אין' בנטיות הגוף השונות
	משלימי המשפט	משלימי שם (לוואים) משלימי הפועל ושם הפועל: זמן, סיבה ותוצאה, תנאי, ניגוד, ויתור, השוואה, תכלית
	המשפט הפשוט השמני	האוגד ונטיותיו: הפועל 'להיות' בעבר ובעתיד כינויי הגוף (הוא, היא, הם, הן)
	משפט בעל חלקים	בקשר של הוספה, קשר של ניגוד, קשר של ברירה
	משפט בעל נושא סתמי	יש להדגיש את התפקיד הפונקציונאלי של השימוש בסתמי בעברית

⁶ התשאול בפרקי הדקדוק יתבסס בעיקרו על מטרות פונקציונליות תקשורתיות ולא רק על ההיבט המבני הפורמלי. הכרת המבנים הלשוניים כמשרתים את תוכן הטקסט ומטרותיו התקשורתיות

הודעות משולחן המפמ"ר

1. הנושא השנתי של מערכת החינוך לתשפ"ד הוא מיצוי ומצוינות – עם פתיחת שנת הלימודים יתקיימו מפגשי הדרכה ויישלחו הנחיות כיצד אנו ממליצים לקדם מצוינות אישית בתחום הדעת שלנו.
2. בראשית השנה תופץ ערכה הכוללת המלצות לפעולות כיתתיות בנושא : "קידום אקלים מיטבי ומניעת אלימות וחרס". נושא זה הולם את הערכים המצויים בתוכנית הלימודים, ולכן יש לשלב תכנים וטקסטים הנוגעים לנושא זה, בתהליכי הלמידה וההוראה הכיתתיים.
3. פורסמו מסמכי ארגון הלמידה ליסודי ולחט"ב לקראת תשפ"ד - ראו קישורים כאן :

<https://meyda.education.gov.il/files/mosdot/organizing-studies-middleschool-tashpad.pdf>

4. השתלמויות

בימים אלו אנו שוקדים על מערך השתלמויות למורי העברית, פירוט מערך ההשתלמויות יישלח לבתי הספר ופורסם [בפורטל הפדגוגי](#) .
מורי העברית נדרשים להשתתף מידי שנה בפיתוח מקצועי בתחום הדעת.

5. תוכנית הגפ"ן

מערכת החינוך הישראלית מטמיעה בשנת הלימודים תשפ"ג את תוכנית הגפ"ן – גמישות ניהולית פדגוגית. בית הספר, מקבל מעתה משאבים בסלים שונים לטובת העשייה החינוכית – לימודית בבית ספרו, ויכול להתאים את הדגשים, הצטיידות בית ספרית ואת התוכניות אותם יפעיל, לאוכלוסיית התלמידים והמורים ולקהילה בהם הם פועלים .

אחד השינויים המרכזיים עבורנו הוא שינוי מתווה ההדרכה אליו היינו רגילים. ימי ההדרכה כפי שהתקיימו עד תשפ"ב, עוברים למתווה אחר, במסגרתו מנהל בית הספר רוכש את שעות ההדרכה המתאימה לבית ספרו בהתאם לשיקול דעתו והתעדוף שלו. שינוי משמעותי נוסף הוא העברתם של הקולות הקוראים מן המטה אל בחירת בתי הספר והרשויות מתוך תקציבם.

מדובר במהלך רחב מאד היוצא לדרך ומלווה באופן טבעי בהרבה מורכבויות, חששות וצורך בתקון והתאמה תוך כדי תנועה.

אנו נסייע בתהליכי ההוראה הלמידה והערכה אותם אתם מפעילים, תוך התאמה למסגרות החדשות. הפיתוח המקצועי וקהילות המורים ימשיכו לתת מענה פדגוגי למורים ולתמוך בהם. ביחד נבין את האתגרים וננסה למצוא להם פתרונות לשנה הקרובה בפרט, ולשנים הבאות בכלל.

6. מיזמים ותוכניות

תוכנית השש-בש כאן

תוכנית שעתית-שבועית-שנתית מציגה במפורט את חלוקת נושאי הלימוד הנדרשים בכל אחת מכיתות הלימוד של בית הספר היסודי בתחום הדעת עברית לדרוזים. התוכנית מפרטת את תהליך ההוראה לפי שעה שבוע חודש ושנה ומציגה את עקרונות היסוד של הוראת העברית כשפה שנייה. בעקרונות אלו: חשיפה, הקניה, תרגול בהקשר והפקה שלמה בכתב ובעל פה, בד בבד עם התייחסות לתפקיד המורים ולאחריות התלמידים בתהליך ההוראה והלמידה. בתוכנית הצעות רבות למגוון מצגות, דפי עבודה, סרטונים, משחקים ומבחר פעילויות אינטראקטיביות. כוחה של התוכנית נעוץ ביכולתה למקד את המורים ולשפר את תהליך הוראת העברית כשפה שנייה במגזר הדרוזי.

השתלמויות

בימים אלו אנו שוקדים על מערך השתלמויות למורי העברית, פירוט מערך השתלמויות יישלח לבתי הספר ויפורסם [בפורטל הפדגוגי](#).
מורי העברית נדרשים להשתתף מידי שנה בפיתוח מקצועי בתחום הדעת.

הפורטל הפדגוגי עברית

[הפורטל הפדגוגי עברית לדרוזים](#) למורי החטיבות העליונות שואף להיות ארון הספרים והמרכזייה הפדגוגית הווירטואלית של המורה לעברית. הפורטל הוא מאגר עדכני של חומרי למידה וההערכה כמו גם של כלי עזר למורה, ספרות מקצועית ועוד.
במסגרת העבודה השיתופית בתוך צוות העברית ובין צוותי העברית במגזר הדרוזי במחוזות השונים – מפורסמים בפורטל עבודות, יחידות הוראה ומערכי שיעור שנכתבו על ידי עמיתים. השימוש בחומרים הוא על פי שיקול דעתו של המורה המשתמש ובהתאם לצרכיו.
אתם נקראים לשתף ולהעביר מפרי עבודתכם למען הקהילה כולה. את חומרי ההוראה העבירו ישירות [לד"ר נורית גנץ](#), יועצת דידקטית להוראת העברית במגזר הדרוזי.

תיק תוכניות הלימודים

[תיק תוכניות הלימודים לעובדי הוראה במגזר הדרוזי](#) הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את כלל תוכניות הלימודים בכל תחומי הדעת, בכל שכבות גיל ובכל המגזרים. התיק מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים כפי שעולים מתוכניות הלימודים בתחומי הדעת השונים.
תיק תוכניות הלימודים מעודד לגוון את אופני הלמידה תוך שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית. התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה ה-21.

משימות הערכה

בהתאם [לחוזר מנכ"ל](#) (יוני 2019), לימודי עברית בבתי הספר במגזר הדרוזי, מתקיימות בכל שנה שתי משימות הערכה 'מבחני מפמ"ר' בכיתות ז-ט. מטרת המשימות היא לקבוע סטנדרטיזציה במערכת החינוך הדרוזית במקצוע 'עברית במגזר הדרוזי' ולכוון את המורים לתהליכי הוראה, למידה והערכה.
המועד המדויק לביצוע המשימות ייקבע על ידי המפמ"ר תוך הידברות עם מנהלי בתי הספר.

לימודי מדעים בשפה העברית

כחלק מן ההחלטה לחזק את לימודי השפה העברית בקרב תלמידי המגזר הדרוזי חלק מתלמידי המגזר לומדים החל משנת הלימודים התשע"ח את מקצועות המדעים בשפה העברית. בחטיבות הביניים בכל בתי הספר של המגזר הדרוזי התלמידים מחויבים בהכנת מטלת ביצוע בתחום המדעים בשפה העברית. (מתוך [חוזר מנכ"ל](#))

חץ לעתיד

תוכנית [חץ לעתיד](#) מיועדת לתלמידי חטיבות הביניים, מכיתות ז' עד ט', והיא עוסקת בלמידה משמעותית ורלוונטית המחברת את החומר הלימודי הקיים לקריירות עתידיות.

קישורים חשובים	
כאן	משולחן המפמ"ר
כאן	פורטל עברית חטיבת הביניים
כאן כאן	תיק תוכניות לימודים תוכנית הלימודים בעברית למגזר הדרוזי
כאן	חומרי למידה דיגיטלית
כאן (יש לבחור לפי שכבת גיל ומיומנות)	מאגר יחידות הוראה לחטיבת הביניים
כאן	מאגר מבחני מפמ"ר לחטיבת הביניים
כאן	ספרי לימוד מאושרים
כאן	כלים לקידום הערכה פנימית (לשאלון 15383)
כאן	דמות הבוגר

בכבוד רב ובברכת הצלחה,

איאד מוהנא

מפמ"ר עברית במגזר הדרוזי וצ'רקסי

נספחים

סימני הניקוד לקריאה בקול

סימן הניקוד				הצליל
	אָ	אַ	אֵ	A
	אֶ	אִ	אֹ	E
		אִי	אֵי	I
אֶ	אֶ	אֶ	אֶי	O
		אֶ	אֶו	U

ממדי ההבנה:

א. איתור מידע

- איתור פרטי מידע גלויים בטקסטים, הן המרכזיים הן הנלווים.
- זיהוי קשרים לוגיים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה

ב. הבנה

- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

ג. הערכה ביקורתית ורפלקציה

תוכן

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

כללי: הבעה בכתב

כתיבת תשובה כהלכתה

כחלק מנושא ההבעה בכתב יוקדשו בכל שכבות הגיל תשומת לב מיוחדת ל**כתיבת תשובה** לשאלות בממדי ההבנה השונים כמפורט

1. פירוק השאלה והבנת מילות השאלה ומילות ההוראה בעברית יש לעסוק בנושא מילות השאלה בעברית ואופן ההתייחסות אליהן בכתיבת תשובה.
2. האסטרטגיות הנדרשות מהתלמיד בבואו לכתובת תשובה לשאלה – על פי ממדי ההבנה.
3. בקרת תשובה לפיתוח לומד עצמאי

כתיבת סיכום

הסיכום הוא טקסט הנסמך על טקסט או טקסטים אחרים דבורים או כתובים. הסיכום נאמן לטקסט המקור אך הוא יחידה טקסטואלית עצמאית.

כיתה ח - בבתי הספר הדרוזיים בחטיבת הביניים יידרש סיכום טקסט/ים מידע לצורך הכנת הפרזנטציה במסגרת ההבעה בעל פה. פעולת הסיכום כרוכה באסטרטגיות של קריאה, כתיבה וחשיבה ברמה גבוהה, כמו זיהוי העיקר מול הטפל, מיון והכללה, איתור רעיונות מרכזיים, זיהוי היחסים הלוגיים בטקסט המקור וארגון מחדש וכדומה. פעולות המשותפות לסיכום בכל שפה.

כיתה ט - בבתי הספר הדרוזיים בחטיבת הביניים יידרש סיכום טקסט/ים טיעון לצורך בניית הנמקות או ביסוסן במסגרת ההבעה בעל-פה.

דוגמה: מחוון להערכת כתיבה עיונית מתוך לעיין בדרכי הערכת תוצרי כתיבה [כאן](#)

תוכן	כתיבה טובה	ליקויים בכתיבה
הצגת הנושא התאמה לנושא "קול אישי"	- הצגת הנושא בהתאם למטרה - כתיבה בהתאמה לנושא בכללותו ולחלקיו - ידע עולם עשיר ורחב - עומק, מורכבות, רב-ממדיות - מקוריות ויצירתיות - כנות ואמינות	- התעלמות מחלקים של הנושא - המטרה לא ברורה, חוסר מיקוד - דלות - עובדות שגויות או לא מדויקות או לא מעודכנות - שטחיות, פשטנות, חד-ממדיות - הערות סובייקטיביות (שאינן במקומן, שאינן הולמות לנסיבות הכתיבה, מופרזות)
פיתוח הרעיונות	- פיתוח הרעיונות תוך הבחנה בין עיקר לטפל, בדרכים שונות: פירוט, הדגמה, הסבר, השוואה והקבלה, אמצעים חזותיים וגרפיים (במידת הצורך)	- רעיונות לא מפותחים או ללא פיתוח מספיק - שימוש בדוגמאות, בהסבר או בהשוואה שאינם מתאימים - אי-הבחנה בין עיקר לטפל - כשלים לוגיים (כגון מסקנה שאינה עולה מן ההסבר או הטיעון)
מבנה	- קביעת מבנה הולם לנושא ולסוגה	
רצף פרופורציות ולכידות	- יצירת רצף רעיוני הגיוני לאורך הטקסט - מבנה הגיוני ושקוף לקורא - חלוקה סבירה לפסקות	- חזרות מיותרות - סטיות

	- שמירה על פרופורציות	- פיתוח בלתי מאוזן של רעיונות מבחינה כמותית ואיכותית
קישוריות	- קישור הגיוני בין הפסקות ובתוכן על ידי מילות קישור הולמות, אזכורים	- אי-מימוש של "הודעות" (למשל "אביא את הסיבות" ומובאת סיבה אחת)
פתיחה	- פתיחה רלוונטית, מעוררת עניין וציפיות, אפקטיבית, מכוונת וממקדת	- פתיחה שאינה מתקשרת לטקסט; היעדר פתיחה
סיום	- סיום ההולם את הסוגה; סיום רלוונטי, כולל סיכום, מסקנות, המלצות;	- היעדר סיום, סיום שאינו נובע מהכתוב, רעיון חדש לגמרי בסיום, חזרה סתמית על שנאמר
מבע	- רמת לשון ומשלב הולמים - שמירת על אחידות משלבית - בהירות ורהיטות - אוצר מילים מגוון - מבנים תחביריים הולמים	- חוסר עקיבות במשלב; גלישות למשלב גבוה או נמוך - ביטויים ללא כיסוי (סופרלטיבים, הגזמות)
תקינות *יש להתמקד בנושאים הלשוניים שנלמדו	- כתיב תקין - פיסוק תקין - כתב יד קריא - צורה חיצונית: עימוד וסדר	- צורות לא תקינות - מילות יחס לא מתאימות - אי-התאם במין ובמספר - שיבושים בצירופי סמיכות - תחביר: משפטים לא גמורים, מסורבלים - סדר מילים משובש